

ny z 31. října 1935, Odborové sdružení československé, 1936, str. 24.)

Samotné citované vládní nařízení nutno při interpretaci rozdělit na dva logicky uzavřené celky. Jeden tvořen jest §§ 1 a 2, které stanoví: a) nevyhovitelnost platných hromadných smluv mzdových do 1. března 1936 (nyní do 31. prosince 1936), b) minimální mzdy a platy v závodech, kde sice v době účinnosti vládní nařízení č. 89 z r. 1935 kolektivní smlouva pracovní neplatila, ale kde v době mezi 1. lednem 1933 a 30. dubnem 1935 taková smlouva existovala.

Druhý celek pak tvoří § 4, výše uvedený. § 5 pak stanoví trestní sankce na porušení předpisů stanovených § 4, § 6 pak počátek účinnosti cit. vládní nařízení dnem 30. dubna 1936. Na této konstrukci nezměnily nic, ani novely, t. j. vládní nařízení č. 36/1936 Sb. z. a n. a č. 108/1936 Sb. z. a n., které jen nahrazovaly data v §§ 1 a 2 postupně na 30. dubna 1936 a 31. prosince 1936.

Vidíme tedy, že kdežto ustanovení §§ 1 a 2 (o nevyhovitelnosti kolektivních smluv pracovních a o minimálních mzdách a platech) jest termínováno (prozatím) do 31. prosince

1936, **neobsahuje** § 4 (stanovící závaznost hromadných smluv pracovních) ani jiné ustanovení vládní nař. č. 89/1935 Sb. z. a n. **žádného normativního předpisu o době, kdy skončí jeho účinnost.**

§ 9 občanského zákona pak obsahuje interpretační předpis, že zákony zachovávají dotud svoji moc, až byly zákonodárcem změněny. Ustanovení toto sice není ústavním zákonem, nýbrž jest jen vykládacím pravidlem, vyplývajícím ze zásady *lex posterior derogat legi priori*, a zaručuje logickou jednotu právního řádu. Redaktoři občanského zákona měli tu sice na mysli normotvornou činnost panovníka — jiný normotvorný subjekt tehdy nebyl znám — ale nutno tato slova § 9 podle § 6 obč. zák. vykládati tak, že se § 9 vztahuje na všechny normy prvotní, tedy i na vládní nařízení, vydaná na základě zmocňovacího zákona.

Z výše uvedeného vyplývá, že **ustanovení § 4 vládního nařízení č. 89/1935 není časově omezeno a platí na tak dlouho, dokud nebude zákonem, po případě vládním nařízením na základě zmocňovacího zákona změněno nebo zrušeno.**

Min. rada FR. MRŠTINA:

O rozhodčích soudech mzdových podle zákona ze dne 26. března 1936, č. 65 Sb. z. a n., o stavebním ruchu.

Dosavadní ustanovení zákona o stavebním ruchu, č. 45/1930 Sb. z. a n., byla hodně kusá. Proto bylo snahou zúčastněných činitelů, aby ustanovení ta byla přepracována tak, aby lépe vyhovovala.

Máme již mnoho takových zákonných ustanovení, podle kterých jsou řádné soudy z působnosti své vylučovány ve prospěch soudů rozhodčích s příbráním elementu laického, ač jde o řešení sporných nároků soukromoprávních. Zde jde také o úpravu poměrů soukromoprávních. Rozhodčí soudy mzdové mají totiž rozhodovati o pracovních poměrech ve stavebních živnostech a v podnicích vyrábějících a dopravujících stavební hmoty. Na tom ničeho nemění, že jde o úpravu kolektivní. Hromadnost řešení vyplývající z ustanovení zákona o tom, kdo je účastníkem nebo stranou řízení, nemůže měniti ničeho na rázu poměrů, jež upravuje; tyto zůstávají soukromoprávní. Naproti tomu jsou vyloučeny z působnosti rozhodčích soudů mzdových spory, vzniklé z pracovního poměru jednotlivců (§ 70, odst. 4). Pro tyto zůstávají soudy jinak příslušné, zvláště soudy pracovní.

I. Předpis o působnosti rozhodčích soudů mzdových (§ 70, odst. 1) zní: »Rozhodčí soud je povolán (§ 75), aby vykládal hromadné pracovní smlouvy, stanovil pracovní podmínky, zejména mzdové, pokud nebyly určeny hromadnou smlouvou, a rozhodoval hromadné spory, vzniklé z pracovního poměru mezi jedním nebo několika zaměstnavateli nebo jejich jednou nebo několika zájmovými organizacemi a jednou nebo několika odborovými organizacemi zaměstnanců.«

Jak viděti, především pro určitý úsek pracovních poměrů, totiž pro stavební živnosti a pro podniky vyrábějící a dopravující stavební hmoty, mají být řešeny pochybnosti a spory, pojící se k hromadné smlouvě pracovní, způsobem kolektivním. To je naprosto účelné. Má to dvojí význam: jednak se předejde zatížení soudů tím, že by jinak pro stejnou otázku bylo podáno velké množství žalob jednotlivých zaměstnanců, jednak docílí se tím jednotného řešení aspoň v širokých oblastech jednotlivých zemí, pro něž jsou rozhodčí soudy mzdové zřízeny (a to v Praze, Brně, Bra-

tislavě a Užhorodě, § 69, odst. 1). Právní život si vynutí postupem doby takové jednotné řešení hromadné i v jiných oborech — v poslední době vidíme k tomu náběh i usilování o to, aby nejv. spr. soudu byla přiznána autoritativní moc závazně vykládati zákon — to je vlastně kolektivní řešení sporných otázek, vzniklých z činnosti správních úřadů.

Zákon o pracovním soudnictví v neprovedeném dosud ustanovení § 39 nešel tak daleko. Přiznal pracovnímu soudu jen možnost odkliditi takový hromadný spor mezi jedním nebo několika zaměstnavateli nebo jejich jednou nebo několika odborovými organizacemi a jednou nebo několika odborovými organizacemi zaměstnanců činností smířčí.

Povšimneme-li si blíže působnosti rozhodčích soudů mzdových, jak byla vyjádřena v § 70, odst. 1 zákona, vidíme, že jde o činnost normotvornou i tam, kde spor dosud nevzešel o to, co platí podle kolektivní smlouvy, ano, že se jim dává normotvorná moc i tam, kde kolektivní smlouvy vůbec není, protože mohou stanoviti pracovní podmínky, zejména mzdové, pro živnosti a podniky shora uvedené vůbec. Tato činnost jejich ovšem vybihá z normální činnosti soudů, činnosti rozhodovací. V počátcích právního života naší republiky byly povolávány k takové úpravě jiné orgány než soudy, zvláště to byly komise podobným způsobem paritně složené ze zaměstnavatelů a zaměstnanců. Ani proti tomuto rozšíření působnosti rozhodčích soudů nelze uvésti věcných námitek, protože je známo, že i řádné soudy jsou v celé řadě případů povolány, aby nejen rozhodovaly spory, ale upravovaly právní poměry mezi stranami, na př. rozhodovaly o výši nájemného, pachtovného a pod. Moment účelnosti rozhodl proti zásadě zachování dosavadních hranic působnosti soudů.

Z citace § 75 v § 70, odst. 1, dlužno usuzovati, že uvedené tam případy, kdy je rozhodčí soud povolán k činnosti — k poukazu ministerstva sociální péče, nebo na žádost zájmové organizace zaměstnavatelů nebo odborové organizace zaměstnanců — se vztahují na celý obor působnosti vytčený v § 70, odst. 1, tedy zvláště že i tam, kde uvedené organizace dosud nejsou v přímém vztahu, povstávším z uzavření kolektivní smlouvy, mohou žádati, aby rozhodčí soud stanovil pracovní podmínky pro stavební živnosti a podniky vyrábějící a dopravující stavební hmoty. Ustanovení § 75 nerozeznává. Je to sice značný zásah do smluvní svobody, ale nelze se tomu diviti, když přece poměry hospodářské ukázaly, že svobody té udržeti nelze, protože by byla škodlivá, ježto by nabídka nezaměstnaných pracovníků snížila pracovní pod-

mínky, zvláště mzdu, hluboko pod míru podmiňující nutnou životní úroveň.

V § 87 je pak stanoven právní účinek nálezu rozhodčích soudů: nahrazují nebo doplňují hromadné smlouvy a jsou závazné po dobu účinnosti v nich ustanovenou pro zúčastněné zaměstnavatele i zaměstnance. O náhradě hromadné smlouvy možno mluvit právě jen v tom případě, kde jí dosud nebylo (viz shora v § 70, odst. 1) a tedy nelze pochybovati o tom, že v tomto případě jsou zúčastněnými zaměstnanci a zaměstnavateli ne snad jen příslušníci či členové zaměstnavatelských zájmových organizací nebo příslušníci či členové zaměstnaneckých odborových organizací, které podaly žádost o úpravu, ale zaměstnavatelé příslušných stavebních živností a podniků vyrábějících a dopravujících stavební hmoty a jejich zaměstnanci vůbec, nebo ta kategorie jich, na kterou se nálezy vztahuje. Jestliže však jsou nálezy vázány zúčastnění zaměstnavatelé a zaměstnanci, jsou jim vázány i soudy rozhodující spor jednotlivého zaměstnance či zaměstnavatele, ať podle kolektivní smlouvy, ať mimo ni. Vždyť soud máje rozhodovati o nárocích z kolektivní smlouvy, nemůže smlouvu samostatně vykládati jinak, než ji vykládá se závazným účinkem povoláný k tomu rozhodčí soud.

Otázka, jak se má věc, když soud neměl o tom vědomost, že tu je takový zavazující nálezy, nemůže působiti obtíže. Vždyť je věcí strany, aby ve sporném řízení tvrdila, jaká kolektivní smlouva platí. Zde jde o skutečnost, z níž se vyvozují nároky strany právě tak jako z ev. skutečností jiných.

To platí obdobně i tehdy, bude-li nálezy nebo smír změněn proto, že se změnilo rozhodující okolnosti, na základě nichž byl vydán nálezy nebo ujednán smír — na př. pro náhlé zvýšení cen životních potřeb — takovou reformaci totiž připouští § 86 na žádost každé ze zúčastněných stran. Stranami zde jako jinde (na př. v § 73, 78 atd.) jsou míněny strany procesuální, t. j. ty, které proti sobě stály, což ovšem dopadá jen na případy rozhodování o kolektivních smlouvách, a nikoliv na případ žádosti o úpravu pracovních poměrů tam, kde kolektivní smlouvy není. Jsou však stranami, myslím, i tam, kde řízení je zahájeno k poukazu ministerstva sociální péče, protože má jíti o úpravu poměrů mezi těmi, kdož uzavřeli kolektivní smlouvu, a tyto v řízení zavedeném mimo jejich popud jsou nutně přibrány k řízení jako strany procesuální.

Ovšem by mohl býti takto reformován — pro změnu poměrů — i smír, ale obojí jen po dobu, po kterou měl platiti první nálezy nebo smír, a protože ustanovení této hlavy zákona pozbývají platnost dnem 31. XII. 1937, nanejvýš dokud neuplyne tato doba. Zákon neřeší

sice výslovně otázku, zda může být nálezu účinný ještě přes dobu účinnosti této hlavy zákona, ale mám za to, že na tuto otázku dlužno zřejmě odpovědět záporně, protože jinak by došlo k tomu, že by změna poměrů sice vyžadovala změnu nálezu nebo smíru, ale taková změna by byla vyloučena proto, že podle zákona rozhodčí soudy cenové nebudou působiti po 31. prosinci 1937.

Zákon stanoví v § 87, odst. 2, že smluvní ustanovení, odporující nálezům rozhodčího soudu nebo smírům před ním ujednaným, jsou neplatná, leč by šlo o odlišné podmínky příznivější pro zaměstnance. Tím je ovšem implicitně řečeno, že také ustanovení kolektivní smlouvy sama jsou takto závazná. Byl by v tom přece rozpor, kdyby výklad kolektivní smlouvy, daný nálezem rozhodčího soudu, měl mít takovou moc a kolektivní smlouva sama nikoliv. Do srovnání s osnovou obč. zákoníka, nedovolující úchytky od hromadné smlouvy nějakou ze zúčastněných stran, nepotřebují se zde pouštět. Jisto však je, že uvedené ustanovení zákona pro rozsah jeho působnosti bude mít vliv i na judikaturu nejvyššího soudu, jež někdy úchytky od kolektivní smlouvy i pro zaměstnavatele připouštěla (na jiném zákonném podkladě).

O tom jsem se zmínil již shora, že v nález má § 5 určenou dobu, od níž nabývá rozhodnutí soudu účinnosti a po kterou platí. Nebyla-li by uvedena doba počátku účinnosti nálezu, platil by za začátek den po rozhodnutí soudu. Druhý případ, že by nebylo uvedeno jen, jak dlouho má nálezu platiti, není výslovně v zákoně řešen. Patrně by platil na celou dobu účinnosti zákonných ustanovení, pokud by nedošlo k jeho změně po změně poměrů novým nálezem.

To by bylo celkem vše, co lze říci o materiálně právních ustanoveních této části zákona o stavebním ruchu.

II. Organizace rozhodčího soudu. Soud rozhodčí je samostatným soudem. Skládá se z předsedy, jeho náměstka a přísedících a jich náhradníků, zasedajících v senátech paritně ze skupiny zaměstnavatelů a zaměstnanců příslušného oboru, jehož se projednává věc týče. Senáty jsou 5členné. Přísedící jmenuje ministerstvo sociální péče po slyšení ústředních organizací držitelů stavebních živností a podniků vyrábějících a dopravujících stavební hmoty a ústředních organizací zaměstnanců takových živností a podniků. Návrhy jsou činěny podle oborů, a tím je umožněno, aby předseda povolal přísedící k jednotlivým případům, uvedeným v § 70, odst. 1, podle toho, o jaký odbor jde. Ministerstvo sociální péče má však předepsány určité náležitosti pro jmenování přísedících (starší 30 let, bydlící v obvodu rozh. soudu,

nezbavení volebního práva do obcí), ale tyto náležitosti nejsou toho rázu, že by nedodržení mělo v zápětí vadnost v obsazení. Nelze tak usuzovat ani z § 85, odst. 1, jenž praví, že přiměřeně platí ustanovení o řízení u oněch soudů, vyjímajíc věci nepatrné, protože ani u řádných soudů není řízení zmatečné pro vadnost v obsazení soudů, jestliže by soudce neměl náležitosti žádané zákonem. Právě tak by nebylo vadné obsazení, jestliže by ministerstvo sociální péče jmenovalo přísedící nedbajíc návrhů. Ovšem ale bylo by vadné obsazení, jestliže by bylo porušeno ustanovení § 76 o složení senátů. Arciť je otázka, jak by se tato vadnost měla uplatnit. Proti nálezům a usnesením rozhodčího soudu není opravného prostředku. Dohled nad rozhodčími soudy přísluší sice presidentům vrchních soudů, v jejichž obvodě je sídlo rozhodčího soudu, a nejvyšší dohled ministerstvu spravedlnosti, a to podle obdoby ustanovení platných o dozoru nad řádnými soudy. Tato ustanovení ovšem nestačí k tomu, aby dohlédací orgán takový nálezu zrušil. Praktické však není, že by k podobným případům došlo.

Předsedou je zkoušený soudce. Je jmenován ministerstvem sociální péče v dohodě s ministerstvem spravedlnosti ze soudců přidělených pracovnímu soudu (v Užhorodě oddělení okresního soudu pro pracovní spory). Toto omezení směřuje k tomu, aby předseda byl odborník pro věci pracovního práva. Protože jde o rozhodčí soud veřejnoprávní povahy, soudce nemůže jmenování odmítnout, ostatně je pomýšleno na to, že tato funkce bude rovnoměrně odměněna. Jak viděti z toho, co bylo dříve pověděno, toto ustanovení o výběru předsedy a jeho náměstka neruší nijak samostatnost rozhodčího soudu.

Ustanovení o možnosti odmítnouti jmenování přísedícím nebo vzdáti se úřadu přísedícího jsou lex imperfecta, protože není řečeno, jaké prostředky jsou po rukou k donucení tuto funkci přijmout a ji vykonávat (až na ustanovení o potrestání těch, kdož se nedostavili k jednání bez řádné omluvy a o uložení jim náhrady útrat řízení zmařeného jejich vinou, což však již předpokládá, že přísedící složil slib a převzal tedy funkci). Ministerstvo sociální péče má povinnost zbaviti přísedícího na návrh předsedy jeho úřadu za určitých podmínek, stanovených v § 72, odst. 2. Nemůže ho sice zbavit bez návrhu, ale návrhem není vázáno tak, že by nemohlo samostatně zkoumati, zda jsou podmínky splněny.

Ustanovení o vyloučení a odmítání stranami jsou podobná jako podle zákona o pracovních soudech.

Na prospěch přísedících jsou dána ustanovení o nemožnosti propustiti z práce pro výkon této funkce a o náhradě za ušlý výdělek,

ale to jen u přisedících ze skupiny zaměstnanců.

Řízení je upraveno v §§ 75—85 a 88.

§ 77 upravuje vykonání slibu, ale chybí výslovně ustanovení o následcích jeho porušení — není ani jinde podobného ustanovení — zvláště pro případ, že by šlo o porušení obchodního nebo závodního tajemství.

Strany se mohou dáti zastupovat advokáty nebo jinými zmocněnci — pokud nejsou pokoutníky a nejsou vyloučeni z volebního práva do obcí.

Rozhodčí soud má právo nutiti strany k dostavení se k soudu, má možnost zříditi straně opatrovníka k projednání věci. Má tím býti zabezpečeno, že zájmy těch, pro něž je nález závazný, nebudou nijak dotčeny.

Stejně může soud nutiti k dostavení se svědky a znalce a osoby přezvědné. Těmito jsou zde míněny osoby, které mohou rozhodčímu soudu podati odbornou informaci o vhodnosti úpravy (viz obdobné ustanovení č. 28 zák. o základních ustanoveních soudního řízení nesporného). Taková činnost zajisté podle ustanovení civ. ř. s. není znalecká.

Jak již bylo shora řečeno, svolá předseda příslušný senát řídit se poukazem ministerstva sociální péče nebo na žádost zájmové organizace zaměstnavatelů nebo odborové organizace zaměstnanců. Není zde tedy žádné žaloby, a to ani, jde-li o skutečný hromadný spor.

Podstatnou odchylkou od civ. ř. s. je, že je veřejnost vyloučena. Rovněž je svéráznou

úchylkou, že může být jednáno ev. jen za účasti 2 přisedících — nepraví se ani, za kterou skupinu — ustanovení, které při uvědomělosti organizací má spíše význam morální než praktický.

K § 82 jen poznamenávám, že arci protokol o poradě třeba sepsati zvláštní, protože do zápisu o poradě strany nesmějí nahlížeti.

O tom, že jsou nálezy a usnesení soudu ne-nařikatelné, byla řeč shora.

Náklady řízení hradí stát s výjimkou, že jde o spor hromadný. Tu mají platiti ustanovení civ. řádu soudního o nákladech. Jen na tento případ se může vztahovat ustanovení § 80, odst. 2 o tom, že stranám, které žádají za výslech osob uvedených v odstavci 1, může být uloženo, aby složily peněžitou zálohu, protože o záloze lze mluvit jen tam, kde může býti povinnost úhrady.

Není sice stanoveno zvlášť, že rozhodnutí soudu jsou vykonatelná, ale důsledkem všeobecného zastavení § 1 č. 26 c. ř. s. dlužno jim vykonatelnost tu přiznati. Význam to má ovšem jen, pokud jde o náklady, pokuty a peněžité tresty, poněvadž jinak není co vykonávat.

Celé jednání, rozhodnutí a listiny týkající se působnosti rozhodčích soudů (na př. plná moc pro jednání před nimi) jsou osvobozeny od kolků a poplatků. Celkem lze říci, že v těchto ustanoveních se obráží shora zmíněný rys vývoje poměrů. Spletitost poměrů vyžaduje na druhé straně úlev od tíhy formálních předpisů, rychlosti a jednotnosti rozhodování a tyto požadavky jsou tu celkem splněny.

Z rozhodnutí ve věcech pracovních.

Služební smlouva

§ 1151.

2076.

Služební poměr dělníků státní tabákové továrny jest poměrem soukromoprávním a pro nároky ze služební poměru mezi stálou dělnicí státní tabákové továrny a státem jest pořad práva přípustný. (Rozh. nejv. soudu z 3. října 1935, Rv. I 100/35. Váž. obč. 14580.)

Není pochybnosti o tom, že služební poměr mezi žalobkyní jako stálou dělnicí státní tabákové továrny a žalovaným státem jako jejím zaměstnavatelem jest poměrem soukromoprávním a že nároky žalobkyně z tohoto poměru vyplývající mohou býti uplatňovány pořadem práva, ježto tu nejde o poměr státního zaměstnance pragmatikálního, nýbrž o poměr založený soukromoprávní námezdní smlouvou, která byla upravena pracovním řádem továren na tabák Československé republiky, schválený výnosem ministerstva financí ze dne 23. května 1922, čís. 1000547/14619/22-IV/3.

§ 1151.

2077.

Konalo-li dospělé dítě rodičům po řadu let práce pro jejich podnik, jest spor o náhradu hodnoty

vykonaných služeb sporem ze služební smlouvy mlčky tím uzavřené. (Rozh. nejv. soudu z 27. června 1935, Rv. II 815/1933, Právo čs. č. 317/II.)

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobce a v odůvodnění uvedl: Žalobce uplatňuje, že byl v řeznické živnosti žalované (své matky) činným jako obchodvedoucí, a to od roku 1910. Po celou dobu nebyla mu prý žalovanou vyplácena pravidelná mzda. Služby vykonával prý proto, že žalovaná od počátku i později opětovně mu slihovala a ho ujišťovala, že řeznictví mu jednou později odevzdá bez úplaty a připomínala, že žalobce vlastně pracuje pro svůj budoucí podnik. Ježto žalovaná v roce 1931, kdy žalobce naléhal na odevzdání podniku, odepřela mu jej odevzdati a nabízela mu pouze propachtování podniku za roční pachtovné 1500 Kč, domáhá se žalobce na žalované »hodnoty služeb jím za žalovanou vykonaných« v celkové výši 93.700 Kč.

Pro posouzení povahy sporu je rozhodným žalobní přednes (skutkový přednes) a z tohoto přednesu plyne v souzené věci, že jde o spor tkvící v námezdním poměru mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Nejvyšší soud dovodil v četných rozhodnutích (sb. n. s. č. 9173, 9246